

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
T.a.v. mevrouw C Schouten
Postbus 90801
2509 LV DEN HAAG

Postbus 7984
1008 AD Amsterdam
Antonio Vivaldistraat 2
1083 HP Amsterdam
T 020 301 03 01
nba@nba.nl
www.nba.nl

Datum	Onderwerp	Referentie	Bijlage(n)
28 april 2022	Reactie op concept- voorstel Besluit toe- komst pensioenen	BM/SVP/4626\1	-

Doorkiesnummer
T 020-3010301

Geachte mevrouw Schouten,

Met deze brief maken wij, Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA), gebruik van die mogelijkheid om te reageren op de openbare internetconsultatie over het concept Wetsvoorstel toekomst pensioenen. Accountants zijn werkzaam binnen alle belangrijke economische en maatschappelijke organisaties in de samenleving en vervullen daar een rol, zo ook bij pensioenfondsen. Onze reactie is opgesteld in afstemming met de sectorcommissie Verzekeringsmaatschappijen en Pensioenfondsen (SVP) van de NBA en wordt ondersteund vanuit de accountantsorganisaties die daarin vertegenwoordigd zijn.

Koninklijke Nederlandse
Beroepsorganisatie
van Accountants

In deze brief willen wij u attenderen op twee punten die wij in het kader van het conceptvoorstel Besluit toekomst pensioenen (hierna conceptvoorstel) en deze ingrijpende hervormingsoperatie zien, namelijk:

- Accountants kunnen overeengekomen specifieke werkzaamheden verrichten, en bevindingen rapporteren, maar daar kunnen accountants geen oordeel bij geven en;
- Individuele deelnemers hebben een verantwoordelijkheid voor de juistheid van hun eigen basisgegevens.

Verder komt in deze brief aan de orde dat:

- De gegevens van de pensioendeelnemers en de systemen op orde moeten zijn en blijven om de transitie succesvol uit te voeren;
- De reguliere controlewerkzaamheden die een accountant uitvoert en de resulterende verklaring die gegeven wordt, geven geen zekerheid over de datakwaliteit ten behoeve van het invaren naar het nieuwe pensioenstelsel.

Hieronder lichten wij bovenstaande punten nader toe die naar onze mening van belang zijn in het kader van de wetwijziging en in de samenwerking tussen pensioenfondsen, uitvoeringsorganisaties, interne en externe toezichthouders en accountants.

Conceptvoorstel en servicedocument Pensioenfederatie rondom datakwaliteit

In het conceptvoorstel staat ten aanzien van het implementatieplan dat het fonds moet kunnen aantonen dat de datakwaliteit voor, tijdens en na de transitie geborgd is. Dit doet het fonds door het uitvoeren van een risicoanalyse in drie fases. Ook in de situatie van een collectieve waardeoverdracht van de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten, geeft een fonds aan dat de datakwaliteit voor, tijdens en na de transitie geborgd is. Dat doet het door de volgende twee werkzaamheden¹:

- a. voorafgaand aan het indienen van het implementatieplan een externe accountant opdracht te geven werkzaamheden te verrichten waarmee het fondsbestuur in staat wordt

¹ Zie concept Besluit toekomst pensioenen paragraaf 9b.3 artikel 46 lid 4

gesteld (zich) een oordeel te vormen over de juistheid en volledigheid van de relevante pensioendata benodigd voor de transitie. Waarbij de resultaten alsmede een oordeelsvorming van het fonds en opvolging van eventuele bevindingen dienen opgenomen te worden in het implementatieplan of meegestuurd te worden;

- b. na de transitie een onderzoek door een externe accountant te laten verrichten op de juistheid en volledigheid van de berekeningen die ten grondslag liggen aan de verdeling van vermogens en ten minste, indien van toepassing, op het compensatiedepot, de solidariteitsreserve of de risicodelingsreserve bij invaren.

Bij de totstandkoming van het conceptvoorstel en bij het onderdeel Datakwaliteit in de Nota van Toelichting bij het wetsvoorstel, is er nauw contact geweest tussen het ministerie van Sociale Zaken, De Nederlandsche Bank (DNB), de Pensioenfederatie en de Sectorcommissie Verzekeringsmaatschappijen en Pensioenfondsen (SVP) van de NBA om op een goede manier in te vullen wat het maatschappelijk verkeer van accountants kan verwachten. Op de rol van de accountant tijdens het transitieproces wordt nader ingegaan in deze brief.

Met het oog op een beheerste en zorgvuldige overgang naar het nieuwe pensioenstelsel en om haar leden daarin te ondersteunen is de Pensioenfederatie bezig met het opstellen van een servicedocument². Hierin zal aan de hand van een 'Plan-Do-Check-Act'-cyclus 'kader datakwaliteit en invaren' inzichtelijk worden gemaakt welke waarborgen bij een pensioenfonds aanwezig moeten zijn ten aanzien van datakwaliteit en of op basis van de feiten en omstandigheden aanvullende maatregelen moeten worden genomen. Op dit moment wordt bij een pensioenfonds een pilot uitgevoerd om dit te testen. Aan de hand van de opgedane ervaringen zal het servicedocument 'kader datakwaliteit en invaren' worden aangevuld.

Wij onderschrijven het belang van een zorgvuldige en beheerste transitie, inclusief het belang van betrouwbare deelnemersgegevens in de pensioenadministratie als input voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Dit lichten we hieronder nader toe.

Transitie is een meerjarig en complex traject

De transitie naar het nieuwe pensioenstelsel is een complex en ingrijpend proces. Alle domeinen van pensioenfondsen en pensioenuitvoeringsorganisaties, waaronder datakwaliteit, wendbaarheid van IT-systemen, vermogensbeheer, risicobeheer en communicatie worden hierbij geraakt. Hoewel de uiterlijke datum van overgang naar het nieuwe pensioenstelsel (1 januari 2027) misschien ver weg lijkt, is het noodzakelijk dat sociale partners en pensioenfondsen tijdig starten met de voorbereidingen op de transitie. In hoofdstuk 3 van de Nota van Toelichting op het conceptvoorstel is de invulling van de opdrachtbevestiging opgenomen. Hierin staat dat het pensioenfonds uiterlijk bij de aanvaarding van de opdracht uiteenzet hoe het de opdracht van de partijen die de pensioenregeling zijn overeengekomen zal invullen en wat de consequenties van gemaakte keuzes zijn. Wij benadrukken hierbij het belang van het tijdig bereiken van overeenstemming over een nieuwe pensioenregeling en de invulling hiervan tussen sociale partners en pensioenfondsen.

Verantwoordelijkheid pensioenfondsen

Pensioenfondsen hebben op basis van artikel 143 van de Pensioenwet (PW) de verantwoordelijkheid om een integrale en beheerste bedrijfsvoering te waarborgen. Pensioenfondsen dienen daarom maatregelen te nemen om de transitierisico's (o.a. op het gebied van uitbesteding, wendbaarheid van IT-systemen, complexiteitsreductie en datakwaliteit) inzichtelijk te maken en te beheersen. De uitvraag van DNB (16 september 2021) en DNB's benchmarkrapportage (15 maart 2022) dragen bij aan het inzicht in de status van deze maatregelen.

Een robuuste inrichting van het transitieproces en bijbehorend projectmanagement is een belangrijke waarborg om te komen tot een beheerste en evenwichtige overgang naar het nieuwe stelsel. Het ligt daarom voor de hand om gedurende het transitieproces een aantal 'ijkmomenten' in te bouwen, waarbij de kwaliteit en de voortgang van het transitieproces worden getoetst. Hierbij kunnen de sleutelfunctiehouders van het pensioenfonds, de interne auditfunctie (van de uitvoeringsorganisatie) en de externe accountant een belangrijke rol spelen.

² De eerste versie van het servicedocument van de Pensioenfederatie wordt eind april verwacht.

Hieronder lichten wij een aantal aspecten nader toe die naar onze mening relevant zijn in de rol die de externe accountant van het pensioenfonds bij de 'ijkmomenten' kan vervullen.

Rol van de externe accountant bij de jaarrekening en in het transitieproces

De externe accountant heeft een (doorlopende) opdracht tot controle van de jaarrekening van een pensioenfonds (zie artikel 2:393 BW). De accountant controleert of de jaarrekening voldoet aan vereisten van Titel 9 Boek 2 BW. De controlewerkzaamheden zijn gericht op het afgeven van een controleverklaring bij de jaarrekening. Daartoe dient voldoende en geschikte controle-informatie te worden verzameld ter onderbouwing van het oordeel. Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole verstrekt de accountant een assurancerapport bij de administratieve basisgegevens. Bij de controleverklaring en het assurancerapport (ten behoeve van de controle van de jaarrekening) houdt de accountant rekening met materialiteit³, veelal gebaseerd op een percentage van het pensioenvermogen van het fonds. Het assurancerapport wordt gericht aan het bestuur van het pensioenfonds en aan de certificerende actuaaris, als onderdeel van het jaarwerkproces. Wij benadrukken dat dit assurance-rapport geen zekerheid geeft bij de juistheid en volledigheid van aanspraken en rechten van individuele deelnemers, en ook niet beschikbaar is voor individuele deelnemers. Daarmee is dit assurancerapport op zichzelf niet geschikt om een uitspraak te doen met betrekking tot de datakwaliteit in het kader van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

Met betrekking tot het bestuursverslag verricht de accountant geen controle, maar zal de accountant de hierin opgenomen toelichtingen ten aanzien van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel kritisch lezen en toetsen aan zijn kennis van de bedrijfsvoering van het pensioenfonds en de opgedane kennis vanuit de controle van de jaarrekening. De accountant dient erop toe te zien dat er een reëel beeld van het gevoerde beleid en de stand van zaken in het kader van de transitie wordt geschetst. Hierbij moeten materiële onjuistheden in de cijfers (bijvoorbeeld over de kosten van de transitie) en te rooskleurige voorstellingen van zaken worden geïdentificeerd door de accountant en worden besproken met het bestuur.

In aanvulling op de werkzaamheden die de accountant verricht in het kader van de jaarrekeningcontrole kan de accountant op verzoek van het pensioenfonds op de 'ijkmomenten' aanvullende werkzaamheden (overeengekomen specifieke werkzaamheden op basis van Controlestandaard 4400N)⁴ verrichten ten aanzien van de transitie. Het is van belang dat stakeholders begrijpen welke werkzaamheden dit betreffen met de daarbij behorende aard en diepgang en de mate van zekerheid (assurance). In het conceptvoorstel en in de Nota van Toelichting⁵ is opgenomen dat in geval van een *collectieve waardeoverdracht*, de pensioenuitvoerder in het implementatieplan aangeeft welke werkzaamheden in het transitieproces door een accountant worden uitgevoerd. De werkzaamheden bestaan minimaal uit een opdracht in de vorm van de controlestandaard over overeengekomen specifieke werkzaamheden (Controlestandaard 4400N) om het pensioenfondsbestuur in staat te stellen zich een oordeel te vormen over de juistheid en volledigheid van de relevante pensioendata benodigd voor de transitie.

Een belangrijk aandachtspunt waarvoor de accountant gevraagd kan worden aanvullende werkzaamheden te verrichten is de kwaliteit van de deelnemersgegevens in de pensioenadministratie (datakwaliteit).

Datakwaliteit juistheid en volledigheid

Pensioenfondsen zijn – zoals hierboven beschreven – verantwoordelijk voor de juistheid en volledigheid van de gegevens in de pensioenadministratie en de juiste berekening en vaststelling van de pensioenrechten en -aanspraken. Het monitoren en verbeteren van deze gegevens is daarom een belangrijk en continu proces waar pensioenfondsen blijvend aandacht aan besteden. Datakwaliteit is ook essentieel met het oog op de aanstaande transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. In het kader 'datakwaliteit en invaren' van de Pensioenfederatie wordt dan ook expliciet aandacht gevraagd voor datakwaliteit.

³ Materialiteit is de omvang/hogte van een afwijking of fout in de jaarrekening als kennisneming daarvan voor de oordeelsvorming van de gebruikers noodzakelijk is.

⁴ Controlestandaard 4400N 'Opdrachten tot het verrichten van overeengekomen werkzaamheden', zie de Nader voorschriften controle- en overige standaarden (NV COS) uitgegeven door de NBA, link [4400N Opdrachten tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden \(nba.nl\)](https://www.nba.nl/4400N-Opdrachten-tot-het-verrichten-van-overeengekomen-specifieke-werkzaamheden)

⁵ Zie Nota van Toelichting, paragraaf 4.6 Implementatieplan, onderdeel Datakwaliteit

Wij onderschrijven het belang van een goede datakwaliteit. Wel benadrukken wij het belang van realistische verwachtingen: 'nul fout' in de pensioenadministratie is niet haalbaar. Inherenten factoren, zoals het langlopende karakter van pensioenen, complexiteit in pensioenregelingen, de veelheid aan mutaties bij deelnemers en de betrokkenheid (en afhankelijkheid) van meerdere partijen (o.a. werkgevers, Status Uitkering Arbeidsgeschiktheid (SUAG)) maken dat fouten voorkomen op het niveau van de individuele deelnemers. Communicatie en uitingen die te hoge verwachtingen wekken, kunnen het vertrouwen dat deelnemers hebben in hun pensioenfonds ondermijnen. In het kader van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel is het daarom belangrijk dat pensioenfondsen hun deelnemers tijdig en zorgvuldig informeren. In dat kader doen wij ook een oproep om, via een publiekscampagne, de eigen individuele basisgegevens (en eventueel die van een partner) in de pensioenadministraties te controleren op juistheid, bijvoorbeeld via Mijnpensioenoverzicht.nl. Ten slotte hoort ook een interne klachtenprocedure ingeregeld te zijn, zoals opgenomen in het conceptvoorstel.

Met de aanstaande transitie naar het nieuwe pensioenstelsel is er vanuit pensioenfondsen behoefte om meer zicht op de kwaliteit van de pensioenadministratie te krijgen en deze waar nodig te verbeteren. Naast de interne functionarissen, zoals de verschillende sleutelfunctiehouders, kan de externe accountant hier een rol in spelen. Laten wij helder zijn over verwachtingen: een rapportage van de accountant dat de datakwaliteit van een pensioenfonds 100% betrouwbaar is, is niet haalbaar. Dit in verband met het ontbreken van een heldere norm waaraan de accountant zal moeten toetsen en anderzijds door de onevenredige kosten die het beoordelen van de gegevens van individuele deelnemers met zich meebrengt.

Wat wel van een accountant verwacht kan worden bij het invaren, is dat een externe accountant op een gepaste en flexibele manier pensioenfondsen kan ondersteunen in het uitvoeren van overeengekomen specifieke werkzaamheden (op basis van Controlestandaard 4400N). Deze flexibiliteit is belangrijk omdat de vraagstukken over datakwaliteit per fonds verschillen. In een dergelijke opdracht wordt door het bestuur van het pensioenfonds en de accountant nauwkeurig omschreven wat de uit te voeren werkzaamheden zijn die de accountant feitelijk onderzoekt – zonder toepassing van materialiteit maar ook zonder oordeel – en uitkomsten rapporteert aan het bestuur. Het bestuur kan op basis van het rapport van feitelijke bevindingen conclusies trekken. Dit kan aanleiding zijn voor het bestuur om aanvullende maatregelen te nemen. Op deze wijze worden transitierisico's beperkt en wordt een waardevolle bijdrage geleverd aan een beheerste transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

Afsluiting

Datakwaliteit en de normen voor de bepaling van deze kwaliteit vormen een weerbarstige materie. Dit vraagt per fonds om passende maatregelen. Wij hebben u in deze brief geattendeerd op de volgende punten die hierbij van belang zijn:

- Accountants kunnen specifiek overeengekomen specifieke werkzaamheden verrichten en bevindingen rapporteren;
- Individuele deelnemers kunnen hun verantwoordelijkheden voor de juistheid van hun eigen basisgegevens nemen door deze actief te controleren en indien nodig aan te laten passen.

Wij zijn vanzelfsprekend bereid om het voorgaande nader toe te lichten, zo nodig in een persoonlijk gesprek.

Hoogachtend,

Jasper Kolsters RA ACA
Voorzitter Sectorcommissie
Verzekeringsmaatschappijen
en Pensioenfondsen (SVP)

drs. Robert Mul MPA
MT-lid Beroep & Maatschappij

